



Finansdepartementet

Postboks 8009 Dep.

0030 OSLO

Oslo, 9. mars 2016

Høringsuttalelse fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag til NOU 2015:15 «Sett pris på miljøet»

Norsk offentlig utredning 2015:15 – «Sett pris på miljøet» (også kalt Grønn skattekommisjons rapport) kom i desember 2015 med tiltak for å bidra til et grønt skatteskifte. Blant tiltakene som er foreslått er

- redusert produksjonsstøtte til rødt kjøtt, og en klimaavgift på rødt kjøtt.
- En avgift på nitrogen- og fosforinnholdet i mineralgjødning.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil kommentere disse forslagene i denne høringsuttalelsen.

Oppsummering av våre innspill

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er selvsagt enige i at alle næringer må yte sitt bidrag i dugnaden for å redusere klimagassutslippene. Norske bønder står klar med viljen, dersom politikere stiller med gode rammevilkår. Imidlertid er disse forslagene feil vei å gå.

- Redusert støtte til, og avgift på, rødt kjøtt vil ramme produsenter som bruker norske ressurser og bidrar til det norske matfatet, og dermed bidrar til at Norge tar ansvaret hvert land har for å brødfø befolkningen på egne ressurser.
- I en verden hvor klimaendringer truer matsikkerheten er det en dårlig idé å bygge ned vår egen matsikkerhet. Mindre norsk produksjon vil også føre til mer import av kjøtt som vi ikke har kontroll med produksjonen av.
- Grønn skattekommisjons egne forslag om rødt kjøtt vil redusere sysselsettingen i jordbruket med 10-12 %, og at dette vil skje først og fremst i distriktene. Færre matprodusenter og mindre bruk av norsk jord er helt klart i strid med Stortingets vedtatte mål om økt matproduksjon i takt med befolkningsveksten.
- Avgift på nitrogen- og fosforinnhold i mineralgjødning vil medføre økte utgifter for dem som per i dag ikke har alternativ til mineralgjødning, uten en form for kompensasjon. Resultatet vil

bli mindre produksjon av korn og grønnsaker, matvarer som er viktig at vi produserer i Norge.

- Det er viktig å redusere bruken av kunstgjødsel og dette kan vi få til med bedre agronomi, f.eks. bruk av vekstskifte for å få næring tilbake i jorda, kompostering og bedre bruk av husdyrgjødsel. Vi ønsker også å redusere utslipp av lystgass, f.eks. ved tilskudd til drenering, bedre kunnskap om håndtering av vann og klimarådgivning på gårdsnivå.
- Det er avgjørende for framtida å utvikle jordbruket i en agroøkologisk retning der næringsstoffer går i et kretsløp, og vi bruker lokale ressurser i produksjonen.

Vi mener derfor disse tiltakene ikke bør innføres, men at politikerne må stimulere til en mer klima- og miljøvennlig jordbrukspolitikk, blant annet med de andre tiltakene vi trekker fram i denne høringsuttalelsen.

Vennlig hilsen


Olaf Godtl

Generalsekretær

Utdypende kommentarer

Ressursregnskapet må være avgjørende i kjøttproduksjonen

Grønn skattekommisjon foreslår redusert produksjonsstøtte til og avgift på røde kjøttslag. Med andre ord vil bønder som driver med storfe, sau og geit få mindre i støtte til å ha disse dyrene, og kjøttet fra disse produksjonene vil bli dyrere i butikken.

Når det gjelder kjøttproduksjon mener Norsk Bonde- og Småbrukarlag at det må være ressursregnskapet, ikke klimaregnskapet, som er avgjørende. 800 millioner mennesker sulter i verden i dag, og verdensbefolkninga øker. Samtidig vil klimaendringer føre til redusert matproduksjon. Da har alle land et ansvar for å ta i bruk egne arealer for å produsere mat.

Norge er først og fremst et grasland. Derfor er vårt bidrag til global matsikkerhet først og fremst å bruke grovfôr- og beiteressursene til matproduksjon, gjennom drøvtyggere som produserer melk og kjøtt. Kjøtt og melk fra storfe og sau utgjør ca. halvparten av den landbaserte matproduksjonen i Norge på energibasis, og en betydelig høyere andel på proteinbasis. Dette er naturlig siden 2/3 av det dyrka arealet i Norge blir brukt til grasproduksjon, og på grunn av de naturgitte ikke egner seg særlig til kornproduksjon.

Drøvtyggere er de eneste dyra som kan utnytte grasressursene og foredle dem til høyverdige matvarer som melk og kjøtt. Det kan ikke svin og kylling. Fôret til svin og kylling er utelukkende kraftfôr, som består av blant annet korn, mais og soya. Mesteparten av den importerte soyaen som brukes i norsk kraftfôr dyrkes i Brasil, på områder som tidligere var regnskog eller savanne. Å basere kjøttproduksjonen på import av ressurser som ødelegger artsrike økosystemer i Sør-Amerika, som inneholder store mengder karbon, er på ingen måte klimavennlig.

Med dette perspektivet mener vi det er langt mer fornuftig å basere kjøttproduksjonen på de norske grovfôr- og beiteressursene. Beitende dyr er også viktig for å opprettholde kulturlandskapet. 24 % av de truede artene i norsk natur er avhengig av at kulturlandskapet holdes åpent og i hevd.

Norskprodusert kjøtt har lav klimabelastning i dag, og kan bli enda bedre

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er selvsagt opptatt av en så klimavennlig kjøttproduksjon som mulig. Ifølge Norges miljø- og biovitenskaplige universitet (NMBU) kan utslippene per kg produsert kjøtt med 20 % blant annet ved riktig gjødsling og fôring, god agronomi og god dyrevelferd.

Den norske produksjonen av storfekjøtt er i dag mindre klimabelastende enn i andre land, fordi de samme kyrne produserer melk og kjøtt. I andre land er det mer vanlig å ha separate melkebønder og ammekubønder. Separate næringer som dette er ikke fornuftig i et klimaperspektiv. Her vil vi påpeke

at en jordbrukspolitikk for å intensivere melkeproduksjonen, og skape færre og større bruk, vil drive fram separate kjøtt- og melkebruk i Norge også. Færre melkekyr vil få færre kalver.

Mindre norsk produksjon betyr import av mer klimabelastende og utrygt kjøtt

Det er i dag et større norsk forbruk av storfekjøtt enn det som blir produsert i Norge. Vi importerer ca. 1/5. Forskere ved NMBU har regnet på tall fra FNs matorganisasjon (FAO) og funnet ut at importert storfekjøtt i gjennomsnitt har dobbelt så store klimagassutslipp som norskprodusert storfekjøtt.

Det er med andre ord ikke produsert nok storfekjøtt i Norge i dag til å dekke markedet uten at import. Når vi må importere maten mister vi muligheten til å kontrollere dyrehelse og krav til mattrygghet. Ifølge en rapport fra utviklingsorganisasjonen Germanwatch får 80 % av tyske melkekyr antibiotika regelmessig. Hver tiende behandling skjer med såkalt «reserve-antibiotika», med risiko for utvikling av resistens. Generelt forbruker tyske gårdsdyr 50 ganger med antibiotika enn norske. Norge har til sammenligning verdens laveste antibiotikabruk i matproduksjonen. Ifølge Matilsynet var det ikke antibiotika i norsk slakt i 2015¹.

Usikkerhet knyttet til beregning av klimagassutslipp fra husdyrhold

Ved innføring av en klimaavgift som baserer seg på prinsippet «forurensere betaler», bør man ha så nøyaktig og etterrettelig informasjon som mulig om utslippet av klimagasser som danner grunnlaget for avgiften. Eksempelvis har man avgifter der bruken av fossilt brennstoff, som diesel, bensin og gass, er kilden til klimagassene. Utslipet per drivstoff-enhet som forbrennes er konstant, og man kan beregne klimabelastningen nøyaktig.

I jordbruket er det maskiner og utstyr som bruker fossilt drivstoff som er opphav til klimagassen karbondioksid. Dette utgjør en beskjeden del av klimagassene som kommer fra produksjon av rødt kjøtt, der metan og lystgass dominerer. Metangassene som kommer fra husdyrholdet er et resultat av biologiske nedbrytningsprosesser, og er påvirket av mange faktorer vi ikke kan kontrollere. Derfor er det betydelig variasjon og usikkerhet knyttet til beregningen av klimagasser fra produksjon og utnyttning av fôr i dyr.

Tap og binding av karbon i jord

I følge Grønn skattekommissjons rapport gir rødt kjøtt ti ganger så store utslipp av klimagasser som hvitt kjøtt, per produsert energienhet. Andre studier har vist langt mindre forskjeller og lavere utslippstall. FNs matorganisasjon har eksempelvis vist at i Vest-Europa har rødt kjøtt to-tre ganger

¹ «Ingen antibiotika i norsk slakt», Bedre Gardsdrift, publisert 10. februar 2016. <http://gardsdrift.no/ingen-antibiotika-i-norsk-slakt-i-2015>

høyere utslipp enn hvitt kjøtt (Gerber m. fl. 2013). Disse beregningene tok ikke hensyn til karbonbinding i jord.

I klimaregnskapet for drøvtyggere og fôrproduksjon står karbon i jord sentralt. I praksis er det stor variasjon i både binding og tap av karbon, dette avhenger bl.a. av jordtype, klima og driftsform. Ved grasdyrking er det som regel mer karbon som bindes i jorda enn som slipper ut ved jordarbeidinga. Ved åkerdyrking er det derimot mer karbon som slippes ut, enn som bindes, og jordarbeidinga bryter ned det organiske materialet i jorda. Så lenge karbonbindinga ikke er med i klimaregnskapet for rødt kjøtt og melk, vil klimabelastningen overvurderes. På samme måte vil klimabelastningen for åpenåkervekster, egg og hvitt kjøtt undervurderes.

Vilkårlige avgifter bidrar ikke til mer klimavennlig produksjon

Som nevnt ovenfor er det utfordrende å få til et troverdig system for å bestemme utslipp av klimagasser fra biologiske produksjoner. Det vil være nærmest umulig, eller innebære urimelig høye overvåkings- og kontrollkostnader å fastsette en avgift basert på faktiske utslipp fra husdyr. Dette er en viktig forklaring på hvorfor ingen land har innført klimaavgift på rødt kjøtt.

Vilkårlige klimaavgifter som er bestemt uavhengig av faktiske utslipp bidrar heller ikke til å gjøre det mer lønnsomt å utvikle og ta i bruk nye og mer klimavennlige driftsmetoder. Ofte er det eksempelvis god agronomi som skal til for å få til god karbonbinding i jorda. En slik avgift bidrar ikke til dette. Gårdbrukere må heller stimuleres til å ta i bruk de mest klimavennlige driftsformene. Som vi har nevnt tidligere er det blant annet viktig med riktig fôring, avl, god dyrehelse og driftsledelse.

Avgift på nitrogen- og fosforinnhold i mineralgjødning

Skattekommisjonen foreslår også en avgift på nitrogen- og fosforinnholdet i mineralgjødning (også kalt kunstgjødning). Kommisjonen foreslår avgift på nitrogen med bakgrunn i å ville avgiftsbelegge kilden til lystgass-utslipp. Jordbruket står for en stor del av utslippene av lystgass, som kommer både ved produksjon og bruk (eventuelt feil gjødning). Avgiften på fosfor er foreslått med bakgrunn i at fosfor renner ut i bekker og vann, følger vassdragene til sjøen og gir overgjødning og gjengroing. Dette kan skje som følge av gjødning, eller lekkasjer på gården.

Det regjeringsoppnevnte klimautvalget for landbruket, som avleverte sin rapport i februar 2016, skriver følgende om avgiften: *«En avgift på mineralgjødning vil især ramme de som ikke har andre kilder til plantenæring, dvs. store deler av åkerbruket i Norge, som er konsentrert i områder uten husdyrhold. Det vil medføre utgiftsøkning for landbruksnæringen, og især innen produksjonen av korn og grønnsaker som ellers er ønskelig i klimaperspektiv.»*

Avgiften er foreslått uten noen tiltak for å kompensere for økte utgifter, eller gi bønder i husdyrfattige områder noe skikkelig alternativ.

Å redusere utslipp av lystgass er viktig. Blant tiltak som kan bidra til dette er en oppdatert rådgivningstjeneste slik at kunnskap om lokale forhold kan inkluderes når bønder får råd om temaet, tilskudd til drenering, videreutvikling av kunnskap om vannhåndtering, og videreutvikling av tilbud om klimarådgivning på gårdsnivå. Å redusere bruken av kunstgjødsel er også viktig, og kan blant annet oppnås med bedre agronomi, bruk av vekstskifte, kompostering og bedre kunnskap om og utnyttelse av husdyrgjødsel. Det er avgjørende å utvikle og ta i bruk gode agroøkologiske metoder som sørger for et kretsløp av næringsstoffer, og tilfører næring tilbake i jorda ved for eksempel å dyrke kløver og belgvekster.

Konklusjon

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at redusert produksjonsstøtte til bønder som produserer rødt kjøtt, med andre ord de som driver med storfe, sau eller geit, vil være feil steg å gå. Likeså vil det være feil å ilegge rødt kjøtt en klimaavgift. Dette vil ramme produsenter som bruker norske ressurser og bidrar til det norske matfatet, og dermed bidrar til at vi tar på oss det ansvaret hvert land har for å brødfø befolkninga på egne ressurser. Det vil også føre til mer import av kjøtt, som vi ikke har kontroll med produksjonen av.

Målsettingen til myndighetene om å øke matproduksjonen i takt med befolkningsveksten gjør det nødvendig å bruke det ressursgrunnet vi har. Ensidig fokus på metangassutslipp fra drøvtyggere undergraver evna vår til å produsere mat, ettersom rødt kjøtt blir byttet ut med matvarer vi ikke har naturgitte forhold til å produsere nok av selv. Matproduksjonen i Norge må opprettholdes og økes, for å gi matsikkerhet til en voksende befolkning.

Den foreslåtte avgiften på nitrogen- og fosforinnhold vil medføre økte utgifter for de som per i dag ikke har alternativ til mineralgjødsel, uten en form for kompensasjon. Resultatet vil bli mindre produksjon av korn og grønnsaker, matvarer som er viktig at vi produserer i Norge.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er likevel enig i at bruken av mineralgjødsel må ned. Dette kan vi få til med bedre agronomi, f.eks. bruk av vekstskifte for å få næring tilbake i jorda, kompostering, bedre bruk av husdyrgjødsel. Vi ønsker også å redusere utslipp av lystgass, f.eks. ved tilskudd til drenering, bedre kunnskap om håndtering av vann og klimarådgivning på gårdsnivå. Det er avgjørende for framtida å utvikle jordbruket i en agroøkologisk retning der næringsstoffer går i et kretsløp, og vi bruker lokale ressurser i produksjonen.